

MĀCĪBU LĪDZEKLIS

ZIŅU SIŽETA IZSTRĀDE AUDIO UN AUDIOVIZUĀLAM MEDIJAM

*Autors
Dāvis Dreimanis*

SASKAŅOTS

Pedagogu profesionālās darbības
kvalitātes novērtēšanas komisijas
2021. gada 21. septembra sēdē

Protokols Nr. 2

2021

SATURS

1. ANOTĀCIJA.....	2
2. ZIŅA.....	3
3. INFORMĀCIJAS UN INFORMĀCIJAS AVOTU ATLASE.....	5
4. INTERVIJA.....	9
5. AUDIO INTERVIJA.....	15
6. “TAUTAS BALSS” TIPA INTERVIJA.....	18
7. AUDIO ZIŅU SIŽETS.....	20
8. VIDEO ZIŅU SIŽETS.....	24
9. IETEICAMĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	35

1. ANOTĀCIJA

Mācību materiāls ir paredzēts audzēkņiem, kuri apgūst žurnālistikas pamatus. Daļa mācību materiāla ir paredzēta audzēkņiem bez pieredzes audiovizuālu darbu izveidē, bet daļa (“Video intervija” un “Video ziņu sižets”) pieprasa operatora darba pamatzināšanas (kadra kompozīcijas pamati, video montāžas pamati). Tā mērķis ir sekmēt audzēkņu spējas patstāvīgi izveidot informatīvu, sakārtotu, objektīvu un viegli uztveramu ziņu sižetu audio vai audiovizuālam medijam. Audzēkņi nostiprinās iegūtās zināšanas veicot individuālus patstāvīgus darbus, kā arī atsevišķus darbus grupās. Rezultātā audzēkņim būs nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetences, lai patstāvīgi sagatavotu informāciju un informācijas avotus ziņu sižeta izstrādei, veiktu saturiski un tehniski kvalitatīvu interviju gan audio, gan video formātā, kā arī izveidotu gan audio, gan video ziņu sižetu.

2. ZIŅA

Tēmas apjoms	<i>1 mācību stunda (mācību plānā - 1. stunda)</i>
Mērķis	<i>Sekmēt audzēkņa spējas izprast žurnālista darba pamatprincipus un kvalitatīvu ziņu pazīmes</i>
Uzdevumi	<i>Apgūt kvalitatīvas ziņas pazīmes.</i>
Sasniedzamais rezultāts	<i>Audzēknis spēj atpazīt un raksturot kvalitatīvas ziņas pazīmes.</i>
Zināšanas	<i>Audzēknis zina kvalitatīvas ziņas pazīmes (savlaicīgums, nozīmīgums, ietekme utt.).</i>
Prasmes	<i>Audzēknis spēj atpazīt un raksturot kvalitatīvas ziņas pazīmes.</i>

Lai sāktu darbu pie ziņu sižeta izveides, vispirms ir jāsaprot, kas ir ziņas un kādēļ tās ir nepieciešamas.

Ziņa pašos pamatos ir noteiktā veidā atlasīta, apstrādāta un sakārtota informācija par kādu notikumu. Ar ziņu radīšanu nodarbojas žurnālistika. Varētu teikt, ka dalīšanās ar informāciju sociālajos tīklos būtībā arī iekļauj ļoti primitīvu žurnālistisku procesu – kāds atrod informāciju, novērtē vai tā ir ticama, izvērtē tās stiprās un vājās puses, izlemj vai informācija ir vērtīga citiem, izvēlas, kāds ir labākais veids, kā ar to dalīties un publicē. **Taču atšķirība no žurnālistiem, šeit primārais faktors ir nevis sabiedriskais labums un patiesība, bet gan tas vai informācija ir interesanta.**

Katru dienu, stundu, minūti, pat sekundi pasaulē notiek neskaitāmi notikumi, liela daļa no tiem tādu, kurus mēs varēto nosaukt par mums interesantiem, taču ne katrs notikums ir ziņa. **Ziņa, pirmkārt, ir sabiedrībai būtiska informācija**, taču tas nav vienīgais kvalitatīvas ziņas kritērijs.

Kvalitatīvas ziņas kritēriji (pēc: *Reporters' Handbook A Quick Guide to the ABC's of Good Journalism. Constitutional Rights Foundation, 2005*):

1. Savlaicīgums, aktualitāte
2. Tuvums; ziņa par notiekošo un aktuālo tuvumā
3. Nozīmīgums; nozīmīga lasītāja/skatītāja dzīvībai, izglītībai, veselībai, labklājībai

4. Ietekme; ziņa par problēmu, kas ietekmē daudzus cilvēkus
5. Konflikts; ja par kādu notikumu domas dalās, tad ziņa piesaista uzmanību
6. Prominence; ziņas par slaveniem cilvēkiem ieinteresē
7. Neparastums; neparasti notikumi piesaista uzmanību
8. Neziņa, kas būs tālāk ^[1.]

Ziņas un arī visas žurnālistikas jēga ir sniegt cilvēkiem informāciju, lai palīdzētu tiem pieņemt vislabākos iespējamus lēmumus par savu dzīvi un savu apkārtējo vidi.

Ziņa top žurnālistiem apkopojot, analizējot, sakārtojot un sabiedrībai saprotamā valodā skaidrojot informāciju. Jāatceras, ka žurnālists, cik nu vien tas ir iespējams, ir neitrāls – **žurnālists neizpauž savu viedokli**. Ziņas lasītājam, skatītājam vai klausītājam viedoklis radīsies pašam. Tajā pašā laikā **žurnālists atspoguļo visu iesaistīto pušu viedokli**. Tas žurnālistam uzliek **atbildību par viņa veidotajā sižetā paustajiem faktiem**, tādēļ žurnālists tos vienmēr pārbauda pirms publicēšanas.

1. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Labas ziņas kritēriji

Atlasi 7 dažādus ziņu sižetus un apraksti – kas noticis, kad noticis, kur noticis, kā noticis?; par ko ir ziņa?; ko ziņa ietekmē, iesaista veicina? Kāpēc notiekošais ir nozīmīgs? Kuriem labas ziņas kritērijiem konkrētā ziņa atbilst?

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis analizē 7 ziņu sižetus un raksturo par ko ir ziņa un, kas, kad, kur un kā noticis.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis analizē 7 ziņu sižetus un raksturo par ko ir ziņa un, kas, kad, kur un kā noticis. Raksturo, ko ziņa ietekmē, iesaista un veicina, kādēļ notiekošais ir nozīmīgs un kuriem labas ziņas kritērijiem konkrētā ziņa atbilst?

Nepieciešamie materiālie līdzekļi:

Dators ar interneta pieslēgumu vai cita viedierīce ar interneta pieslēgumu

3. INFORMĀCIJAS UN INFORMĀCIJAS AVOTU ATLASE

Tēmas apjoms	<i>3 mācību stundas (mācību plānā - 2.-4. stunda)</i>
Mērķis	<i>Sekmēt audzēkņa spējas sagatavoties ziņu sižeta izveidei.</i>
Uzdevumi	<i>Apgūt informācijas (fiziskās informācijas) un informācijas avotu (personu) atlases principus gatavojoties ziņu sižeta izveidei.</i>
Sasniedzamais rezultāts	<i>Audzēknis spēj sagatavoties ziņu sižeta izveidei – atlasīt un apkopot fizisko informāciju, atlasīt informācijas avotus.</i>
Zināšanas	<i>Zina informācijas atlases pamatprincipus.</i>
Prasmes	<i>Audzēknis spēj sagatavoties ziņu sižeta izveidei – atlasīt un apkopot informāciju.</i>

Klasiskā variantā **žurnālistam** uzdevumu dod ziņu raidījuma **producents**. Producents seko līdzi aktualitātēm, veic pētniecisko darbu un ievāc viedokļus, lai noformulētu tematu un problēmu, ko žurnālistam tālāk apstrādāt detalizētāk un īstenot sižeta formātā. Svarīgi atcerēties, ka žurnālistam pašam nav jābūt ekspertam, taču viņam ir jāzina, KAM jautāt un KĀ atspoguļot.

Pamatā informācijas avotus var sadalīt divās kategorijās – personas un fiziski informācijas avoti, piemēram, dažādi dokumenti, likumi, statistika, pētījumi u.tml. Lai iegūtu informāciju no personām ir jāveic intervija. Personas var iedalīt vairākās kategorijās (*pēc S. Kruks, J. Juzefovičs, E. Kikuste, G. Kikusts Ziņas Latvijas televīzijās LTV1, LTV7, TV3, LNT, TV5 un PBK ziņu raidījumu satura analīze 2007. gada 16.-27. aprīlis.*):

- **Eksperts** ir avots, kas komentē, vērtē dzīves fenomenus, balstoties savās speciālajās profesionālajās zināšanās, kuras apliecina avota titula pieteikums.
- **Oficiālie avoti** ir valsts institūciju darbinieki – deputāti, ministri, ierēdņi, tiesībsargājošo iestāžu darbinieki, – kuri pieņem un izpilda lēmumus.
- **Darītāji** ir avoti, kuri stāsta par savu personisko pieredzi, veicot kādas darbības.
- **Aculiecinieki** ir tie, kas ir novērojuši notiekošo no malas. Viņi var pastāstīt par notikuma attīstības gaitu, sniegt ilustrāciju, salīdzinājumu, izteikt versijas, toties viņu profesionālās zināšanas un pavirša saskarsme ar notikušo neļauj viņiem vērtēt un argumentēt.

- **Tautas balss** ir „cilvēki no ielas”, kuri īsi pasaka savu attieksmi pret sižeta tematu. Šīm intervijām nav viedokļu aptaujas vērtības, to uzdevums ir daudzveidot raidījumu ar balsīm.
- **Slavenība** ir plaši pazīstama publiska personība (kultūras, mākslas, politikas jomā), kas runā nevis par savu profesionālo nodarbi, bet izsaka attieksmi pret kādu dzīves parādību.

Atlasot personas, kuras intervēt sava plānotā sižeta ietvaros, jāņem vērā, kādā personu kategorijā tās ietilpst un kāda veida informāciju vēlies no tām iegūt. Piemēram, sižetā par tekstila atkritumu šķirošanu nevar parādīties tikai atkritumu šķirošanas entuziastu (**darītāju**) viedoklis, nepieciešami arī atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu pārstāvju (**ekspertu**), atbildīgās ministrijas vai pašvaldības darbinieku (**oficiālie avotu**) komentāri.

1. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Informācijas avots – persona

Izvēlies 5 dažādus ziņu sižetus, kuru ietvaros intervēti vismaz divi cilvēki un raksturo, kādai personu kategorijai katrs no tiem pieder – eksperts, oficiālais avots, darītājs, aculiecinieks, tautas balss vai slavenība.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis raksturo, kādai personu kategorijai pieder katrs intervētais cilvēks.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis raksturo, kādai personu kategorijai pieder katrs intervētais cilvēks. Izvēli pamato.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi:

Dators ar interneta pieslēgumu vai cita viedierīce ar interneta pieslēgumu

2. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Informācijas un informācijas avotu atlase un apkopošana

DOMĀŠANAS un INFORMĀCIJAS APKOPOŠANAS TREIŅŠ (*FACT BOARD*), gatavojoties veidot ziņu sižetu. Žurnālista iepazīšanās ar sev svešu tematu, jo žurnālistam pašam nav jābūt ekspertam - viņam ir jāzina, KAM jautāt un KĀ atspoguļot.

Izveido *fact board* topošam ziņu sižetam par kādu no piedāvātajām tēmām. Atlasi un apkopo:

- 5-8 dažādos medijos atrastus faktus (obligāti jāuzrāda avots) par topošā sižeta tēmu. Paskaidro, kādēļ šis fakts tev šķiet būtisks.
- 3-5 potenciālie intervējamie cilvēki (eksperta viedoklis, darītāja viedoklis, oficiālā avota viedoklis utt.) un trīs galvenie jautājumi, ko viņiem uzdotu. Paskaidro, kādēļ intervētu tieši šo cilvēku.

Producents žurnālistam (tev) šim uzdevumam piedāvā izvēlēties vienu no 5 tematiem:

1. **Izglītība, izklaide.** Skolēnu/jauniešu ārpuskolas aktivitāšu (interesu grupas, sports, mūzikas & mākslas skolas utt.) iespējas Tavā pilsētā šajā rudenī. Vai iespējas ir pietiekamas un dažādas vai to pietrūkst?
2. **Izglītība, veselība.** Izaicinājumi (grūtības, neskaidrības utt.), atsākot mācības Covid-19 ierobežojumu laikā.
3. **Dzīvesveids, sociālā atbildība.** Latvijas iedzīvotāju radīto atkritumu apjoms pēdējo piecu gadu laikā audzis par 21% (Avots šim apgalvojumam: Eiropas Savienības statistikas birojs Eurostat, 2019). Var teikt – mēs ieaugam atkritumos aizvien vairāk. Vai *Zero-waste* dzīvesveids ir risinājums? *Zero-waste* izaicinājumi un pozitīvais pienesums.
4. **Dzīvesveids, izklaide, veselība.** Rudens ēdienkarte – kā garšīgi un veselīgi iekļaut uzturā rudens ražu, kas bagāta ar vērtīgām uzturvielām un vitamīniem.
5. **Dzīvesveids, izklaide.** Atvaļinājums/brīvlaiks/brīvdienas 2020.gada rudenī. Saistībā ar Covid-19, ceļojumi uz ārzemēm ir ļoti ierobežoti un nav ieteicami. Kā pavadīt atvaļinājumu/brīvlaiku, ņemot vērā visus ierobežojumus. Tēma jāapskata ne tikai no ceļotgribētāja skatpunkta, bet arī no tūrisma pakalpojumu sniedzēju skatpunkta.

PARAUGS PIELIKUMĀ

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis izveido *fact board* topošam ziņu sižetam par konkrētu tēmu. Atlasa un apkopo 5 faktus (obligāti jāuzrāda avots) par topošā sižeta tēmu, kā arī 3 potenciāli intervējamus cilvēkus un trīs galvenos jautājumus, ko viņiem uzdotu.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis izveido *fact board* topošam ziņu sižetam par konkrētu tēmu. Atlasa 8 dažādos medijos atrastus faktus (obligāti jāuzrāda avots) par

topošā sižeta tēmu. Paskaidro, kādēļ šis fakts šķiet būtisks. Atlasa 5 potenciāli intervējamus cilvēkus (eksperta viedoklis, darītāja viedoklis, oficiālā avota viedoklis utt.) un trīs galvenos jautājumus, ko viņiem uzdotu. Paskaidro, kādēļ intervētu tieši šo cilvēku.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi:

Dators ar interneta pieslēgumu vai cita viedierīce ar interneta pieslēgumu

4. INTERVIJA

Tēmas apjoms	<i>3 mācību stundas (mācību plānā - 5.-7. stunda)</i>
Mērķis	<i>Sekmēt audzēkņa spējas sagatavot jautājumus intervijai..</i>
Uzdevumi	<i>Apgūt intervijas jautājumu izveides principus – jautājumu formas un to pielietošanas veidi, jautājumu secība..</i>
Sasniedzamais rezultāts	<i>Audzēknis spēj noturēt sakārtotu, dinamisku un elastīgu interviju ar augstu informatīvo vērtību.</i>
Zināšanas	<i>Zina dažādu jautājumu formas (atvērtie, slēgtie, mērķi atklājošie jautājumi, izcelsmi atklājošie jautājumi, skaitliskie jautājumi u.c.) un kvalitatīvas intervijas struktūru.</i>
Prasmes	<i>Audzēknis spēj noturēt sakārtotu, dinamisku un elastīgu interviju ar augstu informatīvo vērtību.</i>

Labas intervijas pamatā ir labi sagatavojies žurnālists. Gatavojoties intervijai žurnālistam nepieciešams pēc iespējas rūpīgāk iepazīties ar cilvēku, kuru gatavojas intervēt vai tēmu par kuru vēlies intervēt vairākus cilvēkus. Jāizpēta publiski pieejamā informācija, kā arī citas intervijas, kurās konkrētais cilvēks ir piedalījies. Ja žurnālists būs **noskaidrojis, kas jau ir zināms, tad arī kļūs skaidrs, kas vēl nav zināms.**

Jautājums, protams, ir jebkuras intervijas stūrakmens. Tikai tad, kad žurnālists ir veicis izpēti par sev interesējošo tēmu vai cilvēku, var ķerties pie jautājumu sagatavošanas. Būtisks ir ne tikai uzdots jautājumu saturs, bet arī forma un secība.

Nošķir divu veidu jautājumus. Slēgtie jautājumi paredz īsas un precīzas atbildes. Atvērtie jautājumi prasa izvērstas atbildes, ideju skaidrošanu un pamatošanu. Interviju parasti iesāk ar atklāto jautājumu, tas ir domas rosinošs un intervijā “iesildošs”.

Slēgtā jautājuma piemēri:

- „Vai pusdienas ēd skolā?” – „Jā.”
- „Vai tev ir kāds nesekmīgs priekšmets?” – „Nē.”
- „Vai tu gribētu, lai būtu vairāk profesionālo priekšmetu un mazāk vispārizglītojošo?” – „Jā.”

Atvērtā jautājuma piemēri:

- „Kā tavi vecāki iesaistās tavās mācībās?” – „Mani vecāki regulāri apvaicājas, kā man klājas skolā, taču e-klasi nelieto.”
- „Kādēļ izvēlējies mācīties tieši Lielirbes tehnikumā?” – „Biju atvērto durvju dienās un šķita, ka te ir visai moderni.”
- „Kā mācības un sadzīve Lielirbes tehnikumā atšķiras no tavas pamatskolas?” – „Es apmeklēju Olaines kristīgo pamatskolu un mums bija ļoti daudz ticības mācības stundu.”

Intervijās izmanto abu veidu jautājumus, taču, galvenokārt, nepieciešams iekļaut tieši atvērtos – tie sniedz vairāk informācijas un dod iespēju uzdot papildjautājumus. Slēgtos jautājumus izmanto pēc iespējas mazāk un tie paredzēti ļoti konkrētas informācijas iegūšanai.

Jautājumi, protams, ir atkarīgi no intervijas subjekta, taču gatavojoties intervijai der paturēt prātā dažas standarta jautājumu formas.

- Mērķi atklājošie jautājumi, piemēram, “*Ko jūs mēģināt panākt?*” vai “*Kāds ir jūsu organizācijas mērķis?*”.
- Šķēršļus atklājošie jautājumi, piemēram, “*Ar kādām problēmām saskarāties?*”.
- Risinājumu atklājošie jautājumi, piemēram, “*Kā jūs tikāt galā ar šo problēmu?*” vai “*Kādi ir jūsu plāni, lai atrisinātu šo konfliktu?*”
- Izcelsmi atklājošie jautājumi, piemēram, “*Kā aizsākās jūsu kustība?*” vai “*Kā radās ideja veidot šādu filmu?*”
- Papildjautājumi. Pēc katra jautājuma ir vērts apsvērt vai nepieciešams papildjautājums – kā vai kādēļ.
- Faktuālie jautājumi – kas, ko, kur, kad, kā, kādēļ.
- Skaitliskie jautājumi, piemēram, “*Cik skolēnus esat uzņēmuši pēdējā gada laikā?*” vai “*Cik stundas dienā trenējaties?*”.
- Paskaidrojošie jautājumi, piemēram, “*Vai jūs apgalvojat, ka... ?*”.
- Piemēri. Lūdz, lai intervētais papildina savus izteikumus ar piemēriem. Konkrēti piemēri ar konkrētām situācijām, notikumiem vai faktiem palīdzēs skaidrāk un uzskatāmāk uztvert izteikto domu.

Piemērs 1.:

Politiķis: “Kaprāna kungs melo, tādēļ par viņu nevar balsot.”

Žurnālists: “Par ko Kaprāna kungs ir melojis?”

Politiķis: “Viņš visu laiku melo!”

Žurnālists: “Vienu piemēru, lūdzu.”

Politiķis: “Viņš apgalvoja, ka esmu izmantojis pašvaldības transportu savām personīgajām vajadzībām. Atbildīgās iestādes veica pārbaudes un nekādus pārkāpumus nekonstatēja.”

Piemērs 2.:

Labdarības organizācijas pārstāve: “Cilvēkiem nereti ir sajūta, ka labdarībai var atdot visu, kas pašam nav vajadzīgs un, kas arī nav izmantojams. Tas tiešām kļūst par apgrūtinājumu.”

Žurnālists: “Miniet kādu piemēru, kādu lietu, ko cilvēks ir jums atnesis, bet ir acīmredzams, ka šī lieta nevienam nederēs.”

Labdarības organizācijas pārstāve: “Piemēram, cilvēks atnes un atstāj mums pie durvīm nestrādājošu veļas mašīnu.”

- Uzdod jautājumus, kurus varētu uzdot pretējā viedokļa paudēji, piemēram, “Pilsētvides aktīvisti apgalvo, ka velojoslas likvidēšana Čaka ielā palielinās negadījumu skaitu. Ko jūs viņiem atbildētu?” vai “Auto kluba pārstāvji uzskata, ka velojoslas Čaka ielā rada sastrēgumus un kavē sabiedrisko transportu. Ko jūs viņiem atbildētu?”

Laba intervija ir līdzīga sarunai, tādēļ **GALVENAIS ŽURNĀLISTA UZDEVUMS IR KLAUSĪTIES!** Žurnālists ne tikai uzdod iepriekš sagatavotus jautājumus, bet arī uzmanīgi klausās atbildēs un izejot no tām veido jaunus jautājumus. Protams, ir būtiski rūpīgi sagatavoties, taču intervijas laikā jāspēj pielāgoties – izveidot jaunus jautājumus un atnest tos sagatavotos jautājumus, kuri vairs nav aktuāli (piemēram, intervētais uz tiem jau ir atbildējis cita jautājuma ietvaros).

Svarīgi pievērst uzmanību arī jautājumu secībai. Intervijas pirmais jautājums nereti ir iesildošais jautājums – atvērts jautājums, kam var nebūt īpaši būtiskas informatīvas nozīmes, bet kā mērķis ir uzsākt sarunu, sagatavot intervēto sarunai. Piemēram, intervijā ar universitātes rektoru par ārzemju studentu skaita pieaugumu pirmais jautājums varētu būt “Vai esat gatavs jaunā studiju gada

sākumam?”. Protams, jāņem vērē, kas tiek intervēts. Ja tā ir ar ļoti īsa intervija ar kādu ierēdni, tad nepieciešams nekavējoties “ķerties vērēsim pie ragiem”.

Personai nepatīkamāki jautājumi, piemēram, “Pagājušajā mācību gadā ziņojām par gadījumu, kad grupa ārzemju studenti kopmītnēs tikuši apzagti. Kā uzlabosiet drošību kopmītnēs?” jāuzdod intervijas otrajā pusē.

Jautājumu secībai jābūt loģiskai. Ja persona tiek intervēta par vairākām tēmām, tad svarīgi, lai jautājumi būtu sagrupēti un sakārtoti loģiskā secība, pretējā gadījumā intervija būs saraustīta un haotiska.

Jāpievērē uzmanība arī jautājumu skaitam, jo intervijas nav bezgalīgas, jāciena intervētā laiks. Tādēļ jāizsver, kuri jautājumi ir vairāk, bet kuri mazāk būtiski.

1. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Intervijas analīze.

Izvēlies un noskaties vai noklausīties kādu nemontētu interviju video vai audio formātā un veic tās analīzi.

- Pieraksti žurnālista uzdotos jautājumus. Raksturo katru no šiem jautājumiem un norādi vai konkrētais jautājums ir atvērts vai slēgts jautājums, kā arī vai tas, tavuprāt, bija iepriekš sagatavots jautājums vai arī radies dabiski intervijas gaitā. Kā intervētais reaģē uz žurnālista jautāto? (atbild īsi, atbild izvērēsti, atbild neskaidri vai izvairās no atbildes, minētinās u.tml.)
- Raksturo, kāds ir intervijas ievadjautājums. Kāda ir šī jautājuma nozīme intervijā (iespējams, tas ir iesildošais jautājums – tāds, kas nesniedz nekādu būtisku informāciju, bet ļauj intervētajam atvērties sarunai; iespējams, tas ir konfrontējošs jautājums – tāds, kas izsit intervējamo no sliedēm)
- Vai tiek uzdoti mazsvarīgi jautājumi? Kuri tie ir? Kāpēc tie tiek uzdoti?
- Vai tiek uzdoti nozīmīgi jautājumi? Kuri tie ir? Kāpēc tie tiek uzdoti?
- Vai tiek uzdoti neērti jautājumi? Kuri tie ir? Kāpēc tie tiek uzdoti?

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis veic intervijas analīzi. Raksturo izmantotās jautājumu formas.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis veic intervijas analīzi. Raksturo un pamato izmantotās jautājumu formas, intervējamā reakciju, nozīmīgus, mazsvarīgus un neērtus jautājumus.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi:

Dators ar interneta pieslēgumu vai cita viedierīce ar interneta pieslēgumu.

2. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS UN DARBS GRUPĀS: Gatavošanās intervijai: Intervējamā cilvēka izpēte un intervijas jautājumu izveide.

Uzdevums sastāv no trīs daļām:

1. Izlozē kādas publiskas personas (sportistu, mākslinieku, uzņēmēju u.tml.) vārdu no kopējā saraksta un veic izpēti – noskaidro galvenās biogrāfijas detaļas (vecumu, izglītību, dzīves vietu, ģimenes stāvokli), zināmākos sasniegumus un pēdējos darbus, spilgtākos citātus no iepriekšējām intervijām, dažādos medijos publicētus viedokļus un komentārus par konkrētā cilvēka profesionālo darbību u.tml.
2. Individuāli izveido vismaz **10-15 jautājumus** intervijai ar izlozēto cilvēku par viņu profesionālo darbību.
3. Strādājot grupā ar pārējiem skolēniem, kuri izlozēja to pašu personu, no visu grupas dalībnieku iepriekš individuāli izveidotajiem jautājumiem atlasiet 7-10 jautājumus. Jautājumi jāsakārto secībā, kādus uzdos intervijas laikā.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis individuāli veic kādas publiskas personas izpēti noskaidrojot galvenās biogrāfijas detaļas un izveido vismaz 10 jautājumus intervijai ar šo cilvēku. Grupā ar citiem audzēkņiem atlasa 10 būtiskākos jautājumus un sakārto atbilstošā secībā.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis individuāli veic kādas publiskas personas izpēti noskaidrojot galvenās biogrāfijas detaļas, zināmākos sasniegumus un pēdējos darbus, spilgtākos citātus no iepriekšējām intervijām, dažādos medijos publicētus viedokļus un komentārus par konkrētā cilvēka profesionālo darbību u.tml. Izveido vismaz 15 jautājumus intervijai ar šo cilvēku. Grupā ar citiem audzēkņiem atlasa 7 būtiskākos jautājumus un sakārto atbilstošā secībā.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi:

Dators ar interneta pieslēgumu vai cita viedierīce ar interneta pieslēgumu.

5. AUDIO INTERVIJA

Tēmas apjoms	<i>2 mācību stundas (mācību plānā - 8.-9. stunda)</i>
Mērķis	<i>Sekmēt audzēkņa spējas kvalitatīvu audio interviju.</i>
Uzdevumi	<i>Apgūt tehniski un saturiski kvalitatīvas audio intervijas ieraksta principus.</i>
Sasniedzamais rezultāts	<i>Audzēknis spēj veikt tehniski un saturiski kvalitatīvu audio intervijas ierakstu, kas ir gatavs izmantošanai audio ziņu sižetā.</i>
Zināšanas	<i>Zina audio intervijas ierakstam paredzēto tehnisko līdzekļu priekšrocības un trūkumus, kvalitatīva audio ieraksta pamatprincipus.</i>
Prasmes	<i>Audzēknis spēj veikt tehniski un saturiski kvalitatīvu audio intervijas ierakstu, kas ir gatavs izmantošanai audio ziņu sižetā.</i>

Kad ir sagatavoti intervijas jautājumi, var ķerties pie intervijas veikšanas. Audio intervijas gadījumā ir mazāk faktoru, ko ņemt vērā nekā veicot video interviju, tādēļ apgūstot žurnālistikas pamatus labāk sākt tieši ar interviju audio formātā. Tad vairāk varēs koncentrēties tieši uz pašu interviju un mazāk uz tehniskajiem aspektiem.

Audio intervijai nepieciešama atbilstošs tehniskais aprīkojums. Kā minimums nepieciešama skaņas ieraksta ierīce. Tradicionāli tas ir **diktofon**.

1.Attēls - Diktofons

Diktofon nodrošinās labu skaņas kvalitāti, kā arī iespēju precīzi regulēt dažādus skaņas ieraksta iestatījumus, piemēram, skaņas līmeni un audio faila formātu. Daļai diktofonu var pievienot vienu vai vairākus ārējos mikrofonus. Skaņas ierakstu iespējams veikt arī ar **viedtālruni**, taču ieraksta iespējas un kvalitāte būs zemāka nekā diktofonam. Vairumam viedtālrunu arī ir iespējams pievienot ārējos mikrofonus, taču ne vairāk par vienu, turklāt zemākas kvalitātes.

Neieslīgstot tehniskās detaļās jāņem vērā, ka diktofona un viedtālruna iebūvētie mikrofoni ieraksta skaņu salīdzinoši plašā teritorijā, piemēram, atrodoties istabā tie ierakstīs visas telpā esošās skaņas. Visticamāk būs dzirdami dažādi nevēlami trokšņi, kā arī cilvēku balsīm būs novērojams zināms

“mucas” efekts, jo telpas skaņas jauksies ar balss ierakstu. Diktofona vai viedtālruna iebūvēto mikrofonu ieraksts ir noderīgs, ja skaņas ierakstu nepieciešams veikt bez sagatavošanās vai vienlaikus nepieciešams ierakstīt vairākus runātājus un skaņas kvalitāte nav prioritāte, taču citādi vēlams izmantot ārējos mikrofonus, ko pievieno diktofonam vai viedtālrunim.

Audio intervijai piemēroti būs **rokas mikrofoni** un **piespraužamie jeb lavalier mikrofoni**, kuru skaņas kvalitāte parasti ir tiešā sasaistē ar ierīces cenu. Daļu no šiem mikrofoniem var pievienot ne tikai diktofoniem, bet arī viedtālrunim.

2. Attēls - Rokas mikrofons

Rokas mikrofoni pieprasa minimālu sagatavošanos un nodrošina labu skaņas kvalitāti, turklāt ir iespējams ātri un viegli mikrofonu pavērst pret vēlamo skaņas avotu, kas ļauj, piemēram, pamīšus intervēt vairākus cilvēkus vai arī pamīšus ierakstīt žurnālista un intervējamā balsi.

3. Attēls - Piespraužamais mikrofons (lavalier)

Audio intervijām var izmantot arī piespraužamos mikrofonus, taču tas tiek darīts salīdzinoši reti un tie ir vairāk raksturīgi video intevijām. Tie sniedz ļoti labu skaņas kvalitāti un ieraksta tikai runātāja balsi, taču tos ir jāuzstāda, tādēļ tos nevar ātri pārlīkt no viena cilvēka pie otra. Sarežģītāks, taču skaņas kvalitātes ziņā ļoti labs risinājums ir katram runātājam izmantot savu piespraužamo mikrofonu.

Veicot audio interviju noteikti jāizvēlas tādas intervijas vietas, kuras ir **pēc iespējas klusākas**. Ja konkrētajā lokācijā ir pārāk skaļš, jālūdz interviju noturēt klusākā vietā vai arī, ja iespējams, jāmēģina likvidēt trokšņa avots, piemēram, jālūdz aizvērt logs vai izslēgt datoru. **Jāizvairās arī no atbalss**, piemēram, no intervijām lielās, tukšās telpās ar sliktu akustiku. Jāņem vērā, ka troksni rada arī vējš un stiprāka vēja gadījumā ierakstītais audio materiāls var būt pat nelietojams.

Pēdējā laikā arvien aktuālākas kļūst arī attālinātās intervijas – telefonintervijas, kā arī intervijas, kas noturētas caur *Zoom*, *Discord*, *Skype* vai citām tiešsaistes saziņas platformām.

Telefonintervijas gadījumā skaņas kvalitāte būs salīdzinoši zema. **Tiešsaistes audio intervijas skaņas kvalitāti var būt gan ļoti slikta, gan ļoti laba**, jo tas ir atkarīgs no abu iesaistīto pušu mikrofonu un interneta savienojuma kvalitātes. Šādā gadījumā intervijas veidotāja iespējas parūpēties par skaņas kvalitāti, vismaz, cik tas attiecās uz intervēto cilvēku, ir visai ierobežotas. Pirms tiešsaistes intervijas veikšanas noteikti vajadzēt veikt nelielu testa interviju, lai saprastu kāda ir skaņas kvalitāte.

Jebkurā gadījumā, pieņemamas tehniskās kvalitātes audio interviju iespējams veikt arī žurnālistam bez lielām tehniskām zināšanām.

1. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Audio intervija.

Izvēlēties cilvēku ar kuru izveidot 10 minūšu garu interviju. Veikt izpēti un izveidot jautājumu sarakstu. Notur interviju un veic intervijas audio ierakstu.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis individuāli veic izpēti par izvēlēto cilvēku un izveido jautājumu sarakstu. Notur interviju un veic intervijas audio ierakstu.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis individuāli veic izpēti par izvēlēto cilvēku un izveido jautājumu sarakstu. Izmanto dažādas formas jautājumus, tie ir uzdoti loģiskā, pamatotā secībā. Notur interviju un veic kvalitatīvu intervijas audio ierakstu. Audzēknis reaģē uz intervējamā atbildēm un uzdod papildjautājumus, intervijas laikā pielāgo sagatavotos jautājumus atbilstoši situācijai.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi:

Viedtālrunis vai diktofons. Ja iespējams, diktofons vai viedtālrunis un rokas mikrofons vai piespraužamais mikrofons.

6. “TAUTAS BALSS” TIPA INTERVIJA

Tēmas apjoms	<i>2 stundas</i> (mācību plānā - 10.-11. stunda)
Mērķis	<i>Sekmēt audzēkņa spējas izveidot kvalitatīvas “Tautas balss” tipa audio intervijas.</i>
Uzdevumi	<i>Apgūt kvalitatīvu “Tautas balss” tipa audio interviju izveides principus.</i>
Sasniedzamais rezultāts	<i>Audzēknis spēj veikt informatīvas “Tautas balss” tipa audio intervijas ar dažādām iedzīvotāju grupām.</i>
Zināšanas	<i>Zina “Tautas balss” tipa audio interviju izveides principus (jautājumu skaits un forma, intervēšanas paņēmienus).</i>
Prasmes	<i>Audzēknis spēj veikt informatīvas “Tautas balss” tipa audio intervijas ar dažādām iedzīvotāju grupām.</i>

Veidojot “Tautas balss” tipa interviju jeb intervējot “cilvēkus no ielas” jāņem vērā daži specifiski faktori. Ja tradicionālai intervijai nepieciešams rūpīgi sagatavoties, tad “Tautas balss” gadījumā sagatavošanās process un pati intervija ir visai īsa, taču veikto interviju skaits gan ir liels.

- **Vēlams visiem intervētajiem cilvēkiem uzdot vienu un to pašu jautājumu.** Maksimālais jautājumu skaits ir 2-3. Drīkst uzdot precizējošus papildjautājumus.
- Izmanto tikai atvērtus jautājumus.
- Jautājumiem jābūt vienkāršiem, tādiem, kas nepieprasa konkrētas zināšanas. **“Tautas balss” mērķis ir noskaidrot intervēto cilvēku noskaņojumu par kādu tēmu (“Ko jūs domājat par jauno skulptūru pilsētas centrālajā laukumā?”), lai sižetu padarītu krāšņāku.**
- Atceries intervijas sākumā iepazīstināt ar sevi – kas tu esi, ko tu pārstāvi un ko vēlies darīt.
- Atceries palūgt intervētā cilvēka vārdu.
- **OBLIGĀTI** uzdod ievadjautājumu, iesildīšanās jautājumu, lai cilvēku sagatavotu intervijai. Atceries, ka neviens ejot pa ielu negaida, ka viņu kāds pēkšņi intervēs.
- Intervijai jābūt īsai.
- Ja cilvēks nesaprot jautājumu vai sniedz neskaidru atbildi – jautājumu atkārto, bet pārfrāzē, vienkāršo.
- Rēķinies, ka daļa uzrunāto cilvēku interviju atteiks.

- Veic vairāk interviju nekā reāli plāno izmantot. Tu vēlies atlasīt interesantākās un precīzākās atbildes, turklāt rēķinies, ka daļa atbilžu var būt neizmantojamas (neskaidras, pārāk izplūdušas u.tml.). Parasti “Tautas balss” tipa intervijās intervē vismaz 7 cilvēkus.
- Intervē pēc iespējas dažādākus cilvēkus – vecus, jaunus, bagātus, nabadzīgus u.tml.

1. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: “Tautas Balss” tipa intervija.

Izvēlies reportāžas tēmu un izveido ne vairāk par diviem jautājumiem “Tautas balss” tipa intervijai. Veic audio intervijas ar 6-9 dažādiem cilvēkiem.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis notur 6 “Tautas balss” tipa intervijas un veic kvalitatīvu audio ierakstu.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis notur vismaz 9 “Tautas balss” tipa intervijas un veic kvalitatīvu audio ierakstu. Intervē dažāda cilvēkus no dažādām sabiedrības grupām.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi:

Viedtālrunis vai diktofons. Ja iespējams, diktofons vai viedtālrunis un rokas mikrofons vai piespraužamais mikrofons.

7. AUDIO ZIŅU SIŽETS

Tēmas apjoms	<i>9 stundas (mācību plānā 12.-20. stunda)</i>
Mērķis	<i>Sekmēt audzēkņa spējas izveidot skaidru, informatīvu un objektīvu audio ziņu sižetu.</i>
Uzdevumi	<i>Apgūt interviju integrācijas, informācijas konspektēšanas, žurnālista teksta veidošanas un audio ziņu sižeta strukturēšanas principus.</i>
Sasniedzamais rezultāts	<i>Audzēknis spēj patstāvīgi izveidot audio ziņu sižetu.</i>
Zināšanas	<i>Zina interviju integrācijas, informācijas konspektēšanas, žurnālista teksta veidošanas un audio ziņu sižeta strukturēšanas principus.</i>
Prasmes	<i>Audzēknis spēj patstāvīgi izveidot audio ziņu sižetu.</i>

Audio ziņu sižetā satiekas visi žurnālista izmantotie informācijas avoti – gan intervijas, gan fiziskie informācijas avoti. Žurnālists atlasa būtiskāko un interesantāko informāciju un to apkopo skaidrā, saprotamā, objektīvā, pēc iespējas īsākā un klausītājam interesantā veidā. **Audio sižets galvenokārt sastāv no žurnālista ierunātā teksta un īsākiem vai garākiem interviju fragmentiem jeb citātiem.**

Žurnālista uzdevums ir no dažādām informācijas vienībām (intervijām, statistikas, dokumentiem u.tml.) izveidot vienotu stāstu par kādu noteiktu tēmu ar izteiktu sākumu, iztirzājumu un nobeigumu, kas būtu interesants un viegli saprotams jebkuram klausītājam. **Žurnālista veidotais un ierunātais teksts ir pavediens, kas visu atlasīto informāciju satur kopā un sakārto loģiskā secībā.** Žurnālists savā tekstā iekļauj gan informāciju, kuru ieguvis no fiziskiem avotiem, gan intervijām. Ziņu sižetos intervijas netiek iekļautas pilnā garumā. Žurnālists no veiktajām intervijām atlasa sižetam svarīgo informāciju un pārstāsta saviem vārdiem. Ziņu sižetā iekļauj tikai pašus būtiskākos un interesantākos interviju fragmentus jeb citātus. Šie citāti ir kā ir apstiprinājums, pierādījums tam, ko saka žurnālists.

***Žurnālists:** Kaut arī termometra stabiņš jau nedēļu nokrities līdz nullei, vairākos Rīgas daudzdzīvokļu namos apkure vēl nav pieslēgta.*

Kārlis Rācenis, Rīgas Siltums sabiedrisko attiecību speciālists: Šobrīd pilsētā ir 15 daudzdzīvokļu nami, kuru iedzīvotājiem ir uzkrājušies nenomaksāti rēķini par siltumenerģiju.

Intervijas citātu piesaka pilnos teikumos. Obligāti jāpiesaka, ko žurnālists ir intervējis. Svarīgi, lai neatkārtotu, ko saka intervējamais.

NEPAREIZI:

Žurnālists: Alojās iedzīvotājs Jānis Kokalis izteicās šādi.

Jānis Kokalis: Tagad, kad pilsētā izvietotas kameras, es jūtos krietni drošāk naktī ejot uz mājām no darba!

NEPAREIZI:

Žurnālists: Alojās iedzīvotājs Jānis Kokalis saka, ka pilsētā izvietotās kameras liek viņam justies krietni drošāk, kad viņš naktī dodas mājās no darba.

Jānis Kokalis: Tagad, kad pilsētā izvietotas kameras, es jūtos krietni drošāk naktī ejot uz mājām no darba!

PAREIZI:

Žurnālists: Alojās iedzīvotājs Jānis Kokalis atzinīgi vērtē jaunās kameras pilsētas ielās.

Jānis Kokalis: Es jūtos krietni drošāk naktī ejot uz mājām no darba!

Tradicionāla audio ziņu sižeta struktūra:

1. **Ziņu moderatora ievads.** Ziņu raidījuma vadītājs nolasa ziņu sižetu veidojošā žurnālista rakstītu tekstu, kas piesaka sižeta tēmu un sižeta autoru.
2. **Sižeta pieteikums.** Žurnālists iepazīstina ar sižetā izpētīto problēmu, notikumu.
3. **Viedoklis A (intervija).** Žurnālista teksts un intervijas fragments.
4. **Žurnālista turpina problēmas, notikuma plašāku izklāstu.**
5. **Viedoklis B (intervija).** Žurnālista teksts un intervijas fragments.
6. **Sižeta noslēgums (atteikums).** Žurnālists noslēdz sižetu. Obligāti nosauc savu vārdu un mediju, ko pārstāv.

Audio raidījuma montāžai var izmantot kādu no skaņas apstrādes programmām, piemēram, *Audacity*, kas ir gana vienkārša, turklāt pieejama bez maksas. Vienkārša audio raidījuma montāža ir relatīvi vienkāršs process, kuram pietiek ar skaņas apstrādes programmu pamatzināšanām.

4. Attēls - Studijas tipa mikrofons

Žurnālista veidoto tekstu vislabāk ierunāt skaņu studijā, taču, ja tāda nav pieejama var izmantot telpu ar labu akustiku (bez trokšņiem, bez atbalss) un **studijas tipa mikrofonu**, ko pieslēdz datoram.

Audio ziņu sižetos mēdz izmantot ne tikai žurnālista ierunāto tekstu un interviju fragmentus, bet arī dažādas sižetam atbilstošas **vides skaņas**. Piemēram, veidojot sižetu par dzīvnieku patversmi žurnālists var ierakstīt suņu rejas vai to kā brīvprātīgie sarunājas ar dzīvniekiem. Šādi skaņas fragmenti ļaus skatītājam labāk uztvert

sižetu.

1. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Informācijas konspektēšana.

Izlozēt klasesbiedra iepriekš veidoto audio interviju un uzrakstīt intervijas konspektu – atlasīt būtiskāko un interesantāko informāciju.

Konspekta apjoms: 10min. gara intervija – 225-275 vārdi.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis konspektē izlozēto interviju.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis konspektē izlozēto interviju iekļaujoties vārdu apjomā. Pārstāsta informāciju saviem vārdiem, citē būtiskāko un interesantāko.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi: Dators ar interneta pieslēgumu vai cita viedierīce ar interneta pieslēgumu.

2. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Audio ziņu sižets.

Izveido audio ziņu sižetu – izvēlies tēmu, veic informācijas atlasīšanu no fiziskajiem informācijas avotiem, veic 1-2 divas intervijas, uzraksti un ierunā žurnālista tekstu, veic sižeta montāžu.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis veic informācijas atlasīšanu no fiziska informācijas avota, notur un ieraksta 1 interviju, uzraksta un ierunā žurnālista tekstu, veic sižeta montāžu.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis patstāvīgi izvēlas sižeta tēmu un veic informācijas atlasīšanu no dažādiem fiziskajiem avotiem. Notur un ieraksta 2 intervijas, kas pārstāv dažādus viedokļus. Uzraksta un ierunā žurnālista tekstu. Veic sižeta montāžu iekļaujot vides skaņas.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi:

Viedtālrunis vai diktofons. Ja iespējams, diktofons vai viedtālrunis un rokas mikrofonu vai piespraužamais mikrofonu. Studijas tipa mikrofonu un dators ar audio montāžas programmu.

8. VIDEO SIŽETS

Tēmas apjoms	<i>30 mācību stundas (mācību plānā 21.-51 stunda)</i>
Mērķis	<i>Sekmēt audzēkņa spējas izveidot skaidru, informatīvu, objektīvu, tehniski kvalitatīvu un vizuālu video ziņu sižetu.</i>
Uzdevumi	<i>Apgūt kvalitatīva video sižeta interviju uzbūves principus – atbilstošu kadra kompozīciju un saturu, apgaismojumu, skaņas ierakstu, montāžu.</i>
Sasniedzamais rezultāts	<i>Audzēknis spēj izveidot kvalitatīvu video ziņu sižetu.</i>
Zināšanas	<i>Zina video intervijas uzņemšanas principus (kadra kompozīcija, apgaismojums, skaņas ieraksts), norises kadru un piefilmējumu uzņemšanas principus, montāžas principus.</i>
Prasmes	<i>Audzēknis spēj izveidot kvalitatīvu video ziņu sižetu.</i>

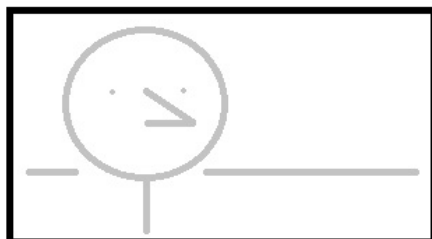
Jebkura video materiāla uzņemšanai nepieciešamas vismaz pamatzināšanas darbā ar video kameru, tādēļ runājot par video sižeta uzņemšanu **pieņemsim, ka operatora darba pamati nav sveši.** Līdzīgi arī ar video montāžas pamatiem.

Veidojot video ziņu sižetu jāņem vērā tie paši principi, kas apgūti veidojot audio interviju un audio ziņu sižetu. Intervēšanas pamatprincipi ir vienādi gan veidojot rakstisku, gan audio, gan video interviju, taču veidojot video interviju jāņem vērā vēl vairāki tai specifiski faktori. Arī sižeta struktūra un žurnālista teksta loma audio un video ziņu sižetā ir stipri līdzīga - sākumā ziņu moderators piesaka sižetu, tad seko problēmas/notikuma pieteikums, tad iesaistīto pušu viedokļi un žurnālista tālāks tēmas izklāsts. Tomēr video ziņu sižets sniedz papildus iespējas un izaicinājumus.

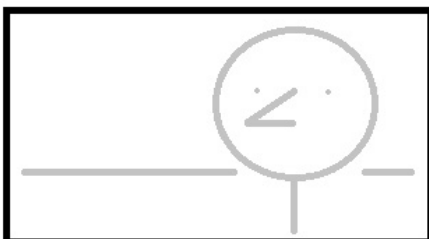
• KADRA KOMPOZĪCIJA UN APGAISMOJUMS

Žurnālistam ir būtiski ievērot objektivitāti un tas tiešā veidā attiecas arī uz video intervijas kadra kompozīciju. **Mērķis ir iegūt sakārtotu, precīzu, taču neitrālu kadru.** Kamerai noteikti jāatrodas intervējamā acu augstumā neatkarīgi no tā vai tas ir divus metrus garš basketbolists vai metru garš bērns. Zemie un augstie leņķi kadram piešķirs emocionālu nokrāsu. Cilvēki, kas uzņemti no augsta kameras leņķa skatītājam šķiet fiziski mazāki, vājāki, trauzlāki u.tml., bet tie,

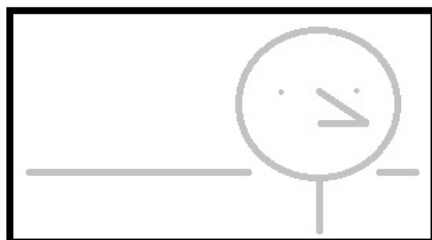
kas uzņemti no augstā šķiet lielāki, iespaidīgāki, bīstamāki, drosmīgāki u.tml., piemēram,

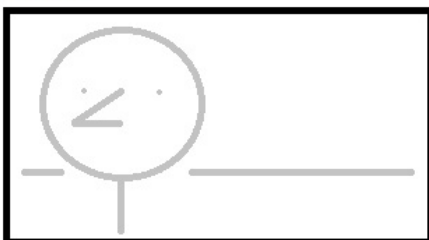
PAREIZI

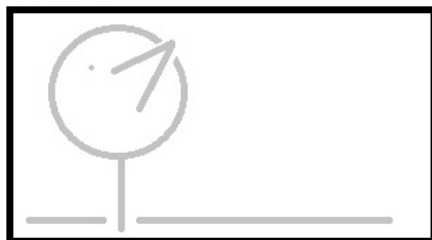
PAREIZI

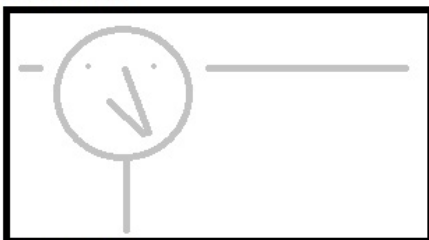
NEPAREIZI

NEPAREIZI

NEPAREIZI

NEPAREIZI

5. Attēls – Video intervijas kadra kompozīcija

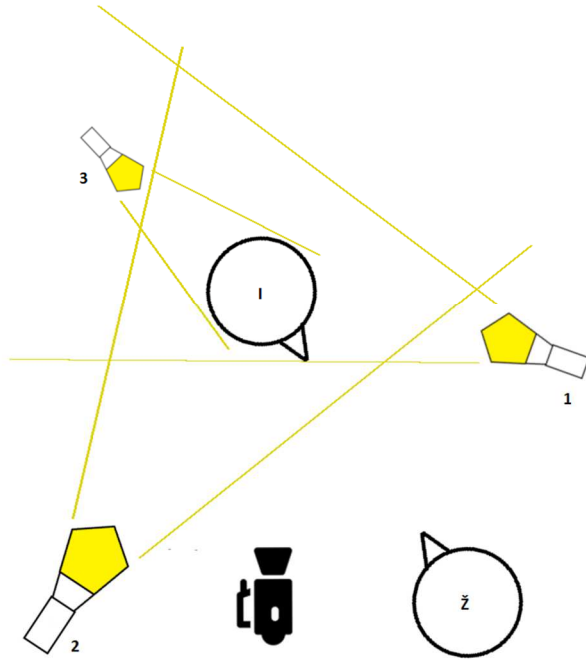
spriedzes filmu varoņi nereti tiek filmēti tieši no zema leņķa. Ļoti svarīgi, lai arī žurnālists veicot interviju atrastos intervējamā acu augstumā. Citiem vārdiem sakot, žurnālistiska video intervija vizuāli ir visai vienkārša un sausa, bez mākslinieciskiem paņēmieniem.

Jāpievērš uzmanība fonam! Parūpējies, lai fons atbilstu intervijas saturam, piemēram,

interviju ar bērnodārza vadītāju par jaunā mācību gada uzsākšanu nevajadzētu filmēt ar kapsētu fonā. Pārliecinies, lai fonā nebūtu elementi, kas varētu novērst uzmanību no intervētā cilvēka, kā arī vai fonā nav iekļuvusi kāda informācija, kuru intervējamais nevēlētos atklāt publikai, piemēram, mājas adrese vai datora ekrānā redzami dokumenti, projekti vai citas lietas.

Pievērš uzmanību arī intervējamā izskatam – ja ir kaut kādas acīmredzamas problēmas ar apģērbu vai frizūru, droši informē par to cilvēku, kuru intervē.

Arī kadra apgaismojumam, gluži kā kadra kompozīcijai, jābūt precīzam, taču neitrālam. Jānodrošina atbilstoša kadra ekspozīcija, jāizvairās no pārgaismota vai pārāk tumša kadra (nepietiekami izgaismots kadrs intervējamajam liks izskatīties aizdomīgam). Ja izmanto papildus apgaismojumu, tad intervijām vispiemērotākā būs trīspunktu apgaismojuma shēma.

6. Attēls – Trīspunktu apgaismojuma shēma

I – Intervējamais

Ž – Žurnālists

1 – Zīmējošā gaisma

2 – Aizpildošā gaisma

3 – Kontragaisma

• NORISES KADRI UN PIEFILMĒJUMI

Galvenā video sižeta priekšrocība ir iespēja informāciju pasniegt ne tikai audiāli, bet arī vizuāli.

Video sižetos pēc iespējas vairāk jāizmanto tā sauktie **norises kadri**. Tas ir video

materiāls, kurā redzama konkrēts, neatkārtojams atgadījums, kas ir atbilstošs tikai konkrētajam sižetam, attēlam nesot papildus, vārdos neietvertu informāciju. Piemēram, sižetā par to kā tiek aizturēti poligonā iemaldījušies sēņotāji, kadri, kuros redzams kā militārās policijas pārstāvji sakāpj automašīnā, traucas pa meža ceļu un sarunājas ar aizturēto būs norises kadri. Līdzīgi arī sižetā par robotu, kas dezinficē Stradiņu slimnīcas gaitenš kadri ar robotu darbībā būs norises kadri. Protams, ir sižeti, kuri dēļ sava satura norises kadrus neietver nemaz. Piemēram, sižets par Latvijas Bankas publicētajām IKP izaugsmes prognozēm, visticamāk, iekļaus žurnālista aizkadra tekstu, pāris intervijas ar ekonomistiem un piefilmējumus ar dažādiem veikaliem, būvobjektiem, transportu, rūpnīcām un citiem kadriem, kas nav unikāli konkrētajam notikumam.

Piefilmējumi ir kadri ar kuriem ilustrē video sižetā pausto informāciju. **Piefilmējumu pamatā ir tā dēvētā simboliskā rādīšana** – šo kadru jēga ir nodarbināt skatītāja vizuālo uztveri tajos gadījumos, kad informācija ir tikai audiāla. Piefilmējumos vērojam, piemēram, ēkas, priekšmetus un darbības, kuras iegūst savu nozīmi tikai ziņas kontekstā. Kuģis var apzīmēt jūras transportu, eksportu, ostu, Ventspili. Lata banknotes ilustrē finanšu ziņas, informāciju par iekšējā inflācijas apkarošanu, korupciju, pensiju pieaugumu. Garāmgājēji parasti ir „sabiedrība” vispār, jaunieši pie universitātes ēkas – studenti, parkā sēdošie vecie ļaudis – pensionāri vai „aprūpējamie” cilvēki.^[2]

Piefilmējumi parasti apzīmē nevis konkrēto lietu, bet tās simbolisko nozīmi (kadrs, kurā celtnieki liek ēkai jumtu apzīmē nevis konkrētā objekta celtniecību, bet būvniecību kā tādu). (pēc S. Kruks, J. Juzefovičs, E. Kikuste, G. Kikusts *Ziņas Latvijas televīzijās LTV1, LTV7, TV3, LNT, TV5 un PBK ziņu raidījumu saturā analīze 2007. gada 16.-27. aprīlis.*)

Parūpējies, lai tevis uzņemtie piefilmējumi un norises kadri būtu daudzveidīgi – tuvplāni, ekstrēmie kopplāni, vidusplāni, ekstrēmie tuvplāni utt. Atceries kadra kompozīcijas likumus, lai kadrs būtu ne tikai informatīvs, bet arī estētisks!

Uzņemot video interviju vienmēr jādomā, kādus norises kadrus vai piefilmējumus varēsi uzņemt. Kā jau noskaidrojām veidojot audio raidījumu, teju visas intervijas būs nepieciešams saīsināt atlasot tikai pašu būtiskāko un interesantāko informāciju. Video intervijas montāžā papildus izaicinājumus rada video montāžas pamatlikumi – kā, lai saīsina interviju tā, lai attēls nebūtu saraustīts un neveidotos nevēlami lēcieni? Tieši šeit būs noderīgi gan iepriekš minētie norises kadri un piefilmējumi.

Ja, piemēram, intervē kādas rūpnīcas īpašnieku ir lieliski, ja vari piefilmēt arī kadrus ar rūpnīcu darbībā vai vismaz rūpnīcas ēku. Tomēr laika vai citu ierobežojumu dēļ mēdz būt tā, ka veicot video interviju piefilmējumus var uzņemt tikai vietā, kur notiek pati intervija, piemēram, darba kabinetā. Tādos gadījumos piefilmējumos var iekļaut arī kadrus, kuros ir redzams kā žurnālists sarunājas ar intervējamo ārpus intervijas, uzņemt kopplānus ar telpu vai, ja iespējams, detaļas ar dažādiem objektiem telpā.

Ja kādu sižeta fragmentu nav iespējams ilustrēt ar vidē uzņemtiem piefilmējumiem, video ziņu sižetos mēdz uzņemt arī **inscenētus kadrus**. Piemēram, ziņu sižetā, kurā tiek ziņots, ka dārgs pudelēs pildīts dzeramais ūdens patiesībā tiek iegūts no tā paša urbuma, kas apgādā Ķekavas iedzīvotājus, var tikt izmantoti kadri, kur no krāna izlietnē tek ūdens.

Ja tas ir tehniski iespējams (jāņem vērā ne tikai kameras tehniskās iespējas, bet arī to vai ierīce uz kuras tiks veikta video montāža ir pietiekami jaudīga), tad interviju var filmēt 4K izšķirtspējā. Ja pabeigtā videoklipa iecerētā izšķirtspēja ir 1080p, tad montāžā, nezaudējot attēla kvalitāti, 4K attēlu iespējams ievērojami pietuvināt. Tas dod iespēju no viena kadra dabūt divus dažādus kadra mērogus, piemēram, vidējo tuvplānu un tuvplānu. Tas ievērojami atvieglos montāžu.

Reizēm ziņu sižetu piefilmējumos (galvenokārt pētnieciskos sižetos) mēdz izmantot arī atsevišķus stilizācijas elementus, piemēram, īpašus kameras leņķus (izteikts zemais leņķis, augstais leņķis u.tml.), efektus (paātrinājums, palēninājums, krāsu filtri), kā arī mūziku. Šādi elementi viennozīmīgi padara sižetu interesantāku, taču šāda stilizācija sižetam piešķir konkrētu emocionālu nokrāsu, tādēļ stilizācijas elementus, vismaz iesācējiem, labāk neizmanto.

Ja žurnālists savu tekstu lasa nevis aizkadrā, bet parādās arī kameras priekšā, tad šajā gadījumā attiecas vairums to pašu noteikumu, kas filmējot video interviju.

- **ATTĀLINĀTĀ VIDEO INTERVIJA**

Pēdējā laikā arvien populārākās ir kļuvušas attālinātās video intervijas, kas notiek caur *Zoom*, *Discord*, *Skype* vai citām tiešsaistes saziņas platformām. Šādā gadījumā attēla kvalitāte (tehniskā kvalitāte, kadra kompozīcija, apgaismojums) un skaņa ir pilnībā atkarīga no intervējamā, tādēļ reti ir labā kvalitātē, taču ir apstākļi, kad tas ir vienīgais veids, kā noturēt video interviju. Attālinātai video intervijai būtu jābūt kā galējam variantam.

- **DAUDZKAMERU INTERVIJA**

Ziņu reportāžās daudzkameru intervijas parādās reti, tas ir vairāk raksturīgs diskusiju raidījumiem un dokumentālajām filmām, taču mēdz būt gadījumi, kad arī veidojot ziņu reportāžas intervijas tiek uzņemtas izmantojot vairākas kameras. Parasti tās ir divas kameras, kad intervējamais tiek filmēts vidējā tuvplānā un tuvplānā vai vidusplānā, taču mēdz būt arī citi uzstādījumi, piemēram, ar trīs kamerām – viena filmē žurnālista vidējo tuvplānu, otra intervējamā vidējo tuvplānu, bet trešā abu divplānu. Protams, šis jau ir salīdzinoši sarežģīts uzstādījums, kurš pieprasa bagātīgu tehnisko aprīkojumu (atceramies, ka jāieraksta arī kvalitatīva skaņa un, iespējams, jāveido mākslīgais apgaismojums).

- **SKAŅA**

Filmējot jebkādu video ziņu sižeta materiālu, vienmēr parūpējies, lai tiktu ierakstīta skaņa izmantojot kameras mikrofonu. Tā noderēs piefilmējumiem un norises kadriem.

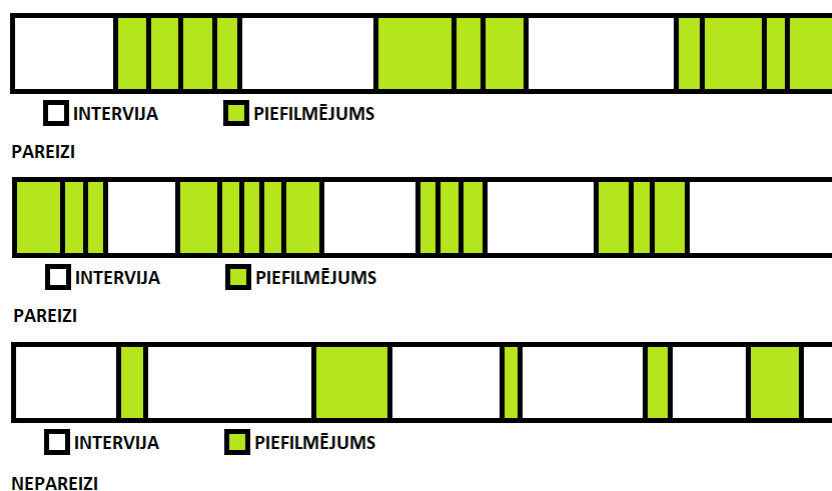
Video intervijā skaņa ir ne mazāk būtiska kā audio intervijā, tādēļ intervijām, protams, obligāti nepieciešams izmantot ārējos mikrofonus (kameras mikroфона ierakstītā skaņa var būt kā rezerve, ja materiāls kaut kā tiek sabojāts). **Vislabāk būtu izmantot piespraužamo mikrofonu**, kas ir pavisam neliels un kadrā īpaši nebūs redzams, bet, kā jau iepriekš noskaidrojām, tas ir jāuzstāda,

attiecīgi “Tautas balss” tipa intervijām tas nebūs piemērots. Jebkurai citai intervijai gan labāk izmantot piespraužamo mikrofonu (vēlams bezvadu). Ja intervija ir īpaši gara, tad var izmantot arī virzīto mikrofonu, taču televīzijas sižetu filmēšanā tos izmanto reti.

Video ziņu sižetā, gluži kā audio sižetā, arī mēdz iekļaut dažādas sižetam atbilstošas **vides skaņas**, taču šajā gadījumā, protams, tā ir attēla un skaņas kombinācija. Tie parasti ir norises kadri, kuriem uz dažām sekundēm ir atstāta filmēšanas vietā ierakstītā skaņa un tajā brīdī netiek atskaņots ne žurnālista, ne intervējamā skaņu celiņš.

• MONTĀŽA

Vidējais piefilmējuma kadra garums ir 3-5 sekundes. Iespējami arī atsevišķi garāki kadri (10 un pat vairāk sekundes), ja tas nepieciešams kādas būtiskas, garākas darbības demonstrēšanai. Izvērtē! Notikums „sieviete iet pa ielu” nav 10s gara kadra (ļoti garš) vērts. Montāžā parūpējies, lai piefilmējumi būtu izkārtoti blokos, pretējā gadījumā video būs saraustīts. Uz norises kadriem attiecas tie paši principi, taču šie kadri var būt garāki, jo tajos redzams konkrēts, sižetam specifisks notikums.

7. Attēls – Piefilmējumu montāžas shēma

Neatņemama video ziņu sižetu sastāvdaļa ir dažādi **grafiskie elementi**. Sižetā pirmo reizi parādoties žurnālistam un katram no intervētajiem cilvēkam, video jāparādās arī attēlā redzamā cilvēka vārdam un amatam, statusam vai citam īsam aprakstam, kas paskaidrotu, kas šī ir par personu. Video sižetos bieži parādās arī dažādas infografikas, shēmas, ilustrācijas, animācijas un citi grafiskie elementi, parasti, lai ilustrētu dažādus datus.

Video ziņu sižetos nereti izmanto arī **arhīva materiālu**, taču tādā gadījumā to nepieciešams skaidri norādīt. Mēdz izmantot arī video materiālu no tā sauktajām video bankām, kas būtībā funkcionē tieši tāpat kā piefilmējumi.

1. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Video intervija.

Izveido video interviju – uzfilmē interviju un piefilmējumus, kā arī veic montāžu. Montētās intervijas garums – 2min. Ja iespējams, izveido un filmēšanā izmantot trīspunktu apgaismojumu.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis uzņem un samontē video interviju.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis uzņem un samontē video interviju. Audzēknis pats arī veic intervēšanu. Piefilmējumi ir daudzveidīgi kadra mērogos, vidējais kadra garums ir 3-5 sekundes.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi: Videokamera un dators ar video montāžas programmatūru vai viedtālrunis un video montāžas aplikācija. Piespraūžamais mikrofons. Vēlams statīvs un video gaismu komplekts.

2. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Piefilmējumi konkrētai tēmai.

Izveido vismaz 2 minūšu garu videoklipu, kurā apkopots ilustratīvs video materiāls kādam informatīvam sižetam jeb t.s. ‘piefilmējumi’ (B-roll). Materiālam jāveido priekšstats par konkrētā sižeta tēmu, saturu un toni tikai ar vizuāliem līdzekļiem. Nedrīkst izmantot aizkadra balsi, tekstu vai mūziku!

Piedāvātās tēmas:

1. Informatīva raidījuma sižets: „Fiziskas aktivitātes svaigā gaisā.”
2. Informatīva raidījuma sižets: „Ziemas prieki.”
3. Informatīvi izklaidējoša raidījuma sižets: „Idejas, kā aizraujoši pavadīt brīvdienas neizejot no mājas”
4. Informatīvs raidījums par attiecībām: „Veiksmīgas kopdzīves noslēpumi (ar istabas biedru, māsu, vīru, vecvecākiem)!”
5. Informatīvs raidījums: „Kā apgūt jaunu prasmi vienā dienā.”

6. Cita, tevis izvēlēta tēma.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis uzņem un samontē piefilmējumus, kas ilustrē dotā ziņu sižeta audio ierakstu.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis uzņem un samontē piefilmējumus, kas ilustrē dotā ziņu sižeta audio ierakstu. Materiāls ir daudzveidīgs gan lokāciju izvēlē, gan kadra tipos. Vidējais kadra garums ir 3-5 sekundes. Pēc vajadzības izmantoti arī inscenēti kadri.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi: Videokamera un dators ar video montāžas programmatūru vai viedtālrunis un video montāžas aplikācija. Vēlams statīvs.

3. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Piefilmējumi konkrētam tekstam.

Uzņem un samontē video materiālu (piefilmējumus), kas ilustrētu dotā ziņu sižeta audio ierakstu.

Ziņu sižeta audio ieraksts un scenārijs pielikumā.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Audzēknis uzņem un samontē piefilmējumus, kas ilustrē dotā ziņu sižeta audio ierakstu.

Optimāls apguves līmenis: Audzēknis uzņem un samontē piefilmējumus, kas ilustrē dotā ziņu sižeta audio ierakstu. Materiāls ir daudzveidīgs gan lokāciju izvēlē, gan kadra tipos. Vidējais kadra garums ir 3-5 sekundes. Pēc vajadzības izmantoti arī inscenēti kadri.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi: Videokamera un dators ar video montāžas programmatūru vai viedtālrunis un video montāžas aplikācija. Vēlams statīvs.

4. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Video ziņu sižeta analīze

Izvēlies vismaz 2-3 dažādus (1-2 3-5min. sižetus, un vienu 7min. + sižetu) LTV ziņu raidījumu sižetus (De Facto, Panorāma, Kultūršoks u.c.) un analizē to struktūru un saturu izmantojot paraugu! **Aprakstot sižeta satura elementus norādi laika atzīmes, kurā konkrētais elements ir vērojams (ja iespējams).** Piem., "Intervija A (03:04)" vai "Izmantots arhīva materiāls (0:22)"

Ziņu sižeta struktūra

- a. Vai sižets ir reportāža par konkrētu notikumu vai arī plašāks pētnieciskais sižets?
- b. Sižeta uzbūve – kādos informācijas blokos ziņu sižets ir izkārtots?

Piemēram:

1. Ziņu moderatora ievads ar problēmas/notikuma pieteikumu (kāda problēma?)
 2. Žurnālista aizkadra teksts ar problēmas/notikuma plašāku izklāstu (aptuveni ko stāsta?)
 3. Intervija A (ko intervē?)
 4. Žurnālista aizkadra teksts ar problēmas/notikuma turpinājumu un infografika (aptuveni ko stāsta? kas infografikā?)
 5. Intervija B (ko intervē? pretējais viedoklis?)
 6. Žurnālista aizkadra teksts ar noslēgums (aptuveni ko saka?)
-
- a. Vai sižetā ir ievērota ‘informācijas piramīda’ (no pašas būtiskākās informācijas līdz mazāk būtiskai); Vai sižeta problēmas pieteikumā ir ietverti ‘pieci K’ – Kas, Ko, Kad, Kur, Kāpēc (noformulē vienā teikumā)?
 - b. Piefilmējumi un norises kadri – kāds ir vidējais kadra garums; kāds ir garākais kadrs (aptuvenais saturs); vai vairāk ir norises kadru vai piefilmējumu, kas liecina par to, ka tie ir norises kadri; vai ir arī inscenēti kadri un, cik lielu daļu piefilmējumu tie sastāda?
 - c. Intervijas – cik interviju kopumā; vai ir atspoguļots abu pušu viedoklis; vai ir ‘tautas balss’ tipa intervijas; vai ir telefona intervijas; vai ir attālinātās video intervijas?
 - d. Vai izmantots arhīva materiāls; vai izmantots video banku (‘stock footage’) materiāls?
 - e. Laukuma skaņas fragmenti jeb ‘soundbites’ – kāds ir skaits, aptuvenais garums, saturs (būtiska informācija, piemēram, citāts vai skaņas fragments, lai iezīmētu vidi)
 - f. Vai žurnālists ir redzams kadrā (ko dara - redzams intervijas piefilmējumos; runā kamerā)?

- g. Vai ir izmantoti kādi stilizācijas elementi – mūzika, īpaši kameras leņķi (izteikts zemois leņķis, augstais leņķis u.tml.), efekti (paātrinājums, palēninājums, krāsu filtri)
- h. Vai izmantoti īpaši filmēšanas paņēmienu – filmēti intervijas aizkadri, uzņemti sekojošie kadri, izmantota slēptā kamera u.tml.?
- i. Vai izmantotas infografikas vai citi grafiskie elementi?
- j. Vai piefilmējumi ir montēti tikai zem žurnālista aizkadra teksta vai arī zem intervijām?

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Sižeta analīze veikta virspusēji, norādot aptuvenu informācijas bloku izkārtotumu un kopēji raksturojot ziņu sižeta struktūru un tajā izmantotos paņēmienu. Analizēti divi sižeti.

Optimāls apguves līmenis: Sižeta analīze veikta detalizēti, precīzi raksturoti informācijas bloki un precīzi raksturots katrs norādītais ziņa sižeta struktūras un tā satura elements. Analizēti trīs sižeti.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi: Dators vai cita viedierīce ar interneta pieslēgumu.

5. INDIVIDUĀLS PATSTĀVĪGAIS DARBS: Video ziņu sižets

Trīs cilvēku grupā izveido 3-4 minūšu garu video ziņu sižetu. Katram dalībniekam nepieciešams uzņemties savu lomu – žurnālists, operators un montāžas režisors. Darba dalīšana palīdzēs labāk novērtēt otra komandas locekļa darba nozīmi, piemēram, kā labi vai slikti piefilmējumi palīdz vai traucē montāžai. Sagatavošanās procesu (fiziskās informācijas atlase un intervējamo cilvēku atlase, jautājumu sagatavošanu) visa komanda var veikt kopā, taču tālākajos posmos darbus nepieciešams sadalīt.

Vērtēšanas kritēriji:

Vidējs apguves līmenis: Izveidots video ziņu sižets. Veikta fiziskās informācijas atlase. Veiktas vismaz 2 video intervijas. Uzņemti sižetam atbilstoši piefilmējumi un norises kadri. Uzrakstīts un ierunāts žurnālista teksts. Veikta sižeta montāža.

Optimāls apguves līmenis: Izveidots video ziņu sižets. Sižeta tēma izvēlēta individuāli. Veikta informācijas atlase no dažādiem fiziskajiem avotiem. Veiktas vismaz 2 video intervijas, kas pārstāv dažādus viedokļus. Uzņemti sižetam atbilstoši piefilmējumi un

norises kadri. Materiāls ir daudzveidīgs gan lokāciju izvēlē, gan kadra tipos. Vidējais kadra garums ir 3-5 sekundes. Uzrakstīts un ierunāts žurnālista teksts. Veikta sižeta montāža iekļaujot vides skaņas.

Nepieciešamie materiālie līdzekļi: Videokamera un dators ar video montāžas programmatūru vai viedtālrunis un video montāžas aplikācija. Vēlams statīvs un video gaismu komplekts. Piespraužamais mikrofons. Studijas tipa mikrofons un dators ar audio montāžas programmu.

9. IETEICAMĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Eglītis V. (2003). Gribu uzņemt filmu. Rīga: Jumava.
2. Eglītis V. (2019). Filmas vizuālā stila noslēpumi. Rīga: Latvijas Mediji.
3. A. Dimants, S. R-Mols. (2009). Žurnālistika. Mācību un rokasgrāmata. Rīga: Turība